

- 218 «Նոր Բոսանք»—դաշնակցական հանդես, լույս էր տեսնում Քիֆլիսում 1913—1915 թթ.։ Աշխատակցել են բացի դաշնակցականներից նաև «սպեցիֆիկներն» ու հայ մենչիկները։—373։
- 219 Տե՛ս ներկա հատոր, 198-րդ ծանոթագրություն։—373։
- 220 Ստ. Շահումյանը «Ազգային-կուլտուրական ավտոնոմիայի մասին» բրոշյուրը գրել է 1913 թվականին Ասորախանում։ Այն առաջին անգամ

լույս է տեսել 1914 թվականին Քիֆլիսում, կոնսպիրացիայի նպատակով հրատարակության տեղը նշված է Քեհրան: Բրոշուրը վերահրատարակվել է 1915 թվականին, այնուհետև ղեկավարել է Ստ. Շահումյանի մինչև այժմ հրատարակված երկերի ժողովածուներում և 1953 թ. հրատարակվել է առանձին գրքույկով հայերեն և 1959 թվականին Մոսկվայում՝ ռուսերեն:— 1

221 «Հովիտ»—կղերական ուղղության շաբաթաթերթ: Լույս էր տեսնում Քիֆլիսում 1910—1917 թթ. եզնիկ Երզնկյանի խմբագրությամբ:—373:

222 «Հորիզոն»—դաշնակցական օրաթերթ, լույս էր տեսնում Քիֆլիսում 1909—1918 թթ.: Թերթը 1918 թվականի № 20-ից անվանվեց «Նոր հորիզոն»:— 1

223 Իշխանյան Բախշի—տե՛ս ներկա հատոր, 145-րդ ծանոթագրություն:— 1

224 Տե՛ս Կ. Մարքս և Ֆ. Էնգելս. «Կոմունիստական կուսակցության մանիֆեստը», Երևան, «Հայաստան» հրատ., 1973, էջ 79:— 4

225 Բալկանյան ֆեդերացիայի լողունը առաջին անգամ առաջադրվել էր Բալկանյան երկրների գիտակից բանվորների կողմից: Բուլղարիայի կուսակցությունը, Վ. Ի. Լենինը, հլնելով միջազգային բանվորական ազատագրական շարժման շահերից, պաշտպանեցին այն ժամանակ աղ լողունը, գտնելով, որ Բալկանյան ֆեդերացիայի ստեղծումով կարող էր դեմոկրատորեն լուծվել ազգային հարցը Բալկաններում: (Այս հարցի մասին տե՛ս Վ. Ի. Լենին. Երկեր, 4-րդ հրատ., հ. 18, էջ 442—443):— 10

226 Մինչև 1917 թվականը բուլղարները բացասաբար էին վերաբերվում պետության ֆեդերատիվ կառուցվածքին: Հետագայում, ելնելով պատմական կոնկրետ պայմաններից, հաշվի առնելով ազգերի միավորման ուղիների բարդությունը, բուլղարիայի կուսակցությունը փոխեց իր վերաբերմունքը ֆեդերացիայի նկատմամբ: Հանդես գալով Սովետների համառուսաստանյան I համադումարում, Վ. Ի. Լենինը նշեց. «Թող Ռուսաստանը լինի ազատ հանրապետությունների միություն» (Երկեր, 4-րդ հրատ., հ. 25, էջ 32): Հոկտեմբերյան սոցիալիստական հեղափոխությունից հետո կուսակցությունը որոշակիորեն կանգնեց ֆեդերացիան որպես սովետական սոցիալիստական հանրապետությունների պետական կառուցման, նրանց միավորման ձևի ճանաչման դիրքերի վրա, որովհետև կյանքը ցույց տվեց, որ ֆեդերատիվ պետական միավորումը, որ նշարվել էր սովետական շինարարության ընթացքում, չի հակասում դեմոկրատական ցենտրալիզմի սկզբունքներին:—382:

227 Ստ. Շահումյանը նկատի ունի հայ ականավոր գրող-երգիծարան Լալոյ Պարոնյանին (1842—1891):— 12

228 Տե՛ս Ֆ. Էնգելս. «Ընտանիքի, մասնավոր սեփականության և պետության ծագումը», Երևան, «Հայաստան» հրատ., 1965, էջ 237:— 16

229 Պայսի, Ալբերտ Վենց (1835—1922)—անգլիական իրավաբան, ռեակցիոն հրապարակախոս:— 19

230 Էսմեն, Փան Պոլ (1848—1913)—ֆրանսիական իրավագետ, իրավունքի պատմության մասնագետ:— 19

231 Վիլսոն, Վուդրո (1856—1924)—ԱՄՆ-ի պետական գործիչ, պրեզիդենտ (1913—1921), ունի մի շարք աշխատություններ՝ նվիրված պետական իրավունքի հարցերին:— 19

232 Տե՛ս Ֆ. Էնգելս. «Ընտանիքի, մասնավոր սեփականության և պետության ծագումը», Երևան, «Հայաստան» հրատ., 1965, էջ 161, 238:— 393

233 Պերմերստորֆեր, Էնգելբերգ (1850—1918)—ավստրիական սոցիալ-դեմոկրատ, մասնակցել է II ինտերնացիոնալի գրեթե բոլոր կոնգրեսներին: Առաջին համաշխարհային պատերազմի ժամանակ՝ ծայրահեղ շովինիստ:— 26

234 Խոսքը վրաց մենչևիկների պարազլուխ Ն. Ն. Ժորդանիայի մասին է:— 26

235 Արծրունի, Պ. (1845—1892)—հայ բուրժուական հրապարակախոս և հասարակական գործիչ, «Մշակ» թերթի հիմնադիրն ու առաջին խմբագիրը:

Քալանթար, Ա. (1855—1913)—1892 թվականից մինչև 1913 թվականը «Մշակ» թերթի խմբագիրը և հրատարակիչը, մասնագիտությամբ գյուղատնտես:— 29

236 Միքայելյան, Բ. (1859—1905)—դաշնակցություն կուսակցության հիմնադիրներից ու ղեկավարներից մեկը:— 29

237 Պոքեդոնոսցև, Կ. Պ. (1827—1907)—ցարական Ռուսաստանի պետական ռեակցիոն գործիչ, առաջադիմության և հեղափոխական շարժման ուխտի մշնամի:— 30

238 Մեդեմ, Վ. Պ. (1879—1923)—Քունդի լիդերներից մեկը, գրականագետ և հրապարակախոս: Ստ. Շահումյանը նկատի ունի Վ. Մեդեմի «К постановке национального вопроса в России» հոդվածը, որը հրատարակվել էր 1912 թ. «Вестник Европы» ամսագրի №№ 8 և 9-ում:— 34

239 Ազգային սահմանադրություն—Կ. Պոլսի հայերի կանոնադրությունը, հաստատվեց սուլթանի կողմից 1862 թվականին:— 38

240 Մարտունի, Ա. (Ա. Ֆ. Մյասնիկյան) (1886—1925)—Սովետական պետության և կոմունիստական կուսակցության ականավոր գործիչ, ՌՍԴԲԿ անդամ 1906 թվականից: Կուսակցական աշխատանք է կատարել Դոնի շրջանում, Մոսկվայում, Բաքվում: 1917 թվականի Փետրվարյան բուրժուա-դեմոկրատական հեղափոխությունից հետո՝ Արևմտյան ռազմաճակատի ՌՍԴԲ(բ)Կ կոմիտեի անդամ: Հոկտեմբերյան սոցիալիստական հեղափոխությունից հետո՝ Արևմտյան ռազմաճակատի գլխավոր հրամանատար, ապա Բելոռուսիայի կոմկուսի Կենտրոնական բյուրոյի նախագահ, Բելոռուսիայի ԿԳԿ նախագահ: 1919—1920 թթ.՝ ՌԿ(բ)Կ Մոսկվայի կոմիտեի քարտուղար և ռազմական

կազմակերպիչ: 1921 թվականին՝ Հայաստանի ժողովրդագրի նախագահ
և ռազմական գործերի ժողովում: 1922 թվականին՝ ԱՍՖՍՂ միութենա-
կան խորհրդի նախագահ, ապա՝ ՌԿ(Բ)Կ Անդրերկրամի առաջին քար-
տուղար:—45 :

- 241 Տե՛ս Կ. Մարքս և Ֆ. Էնգելս. «Կոմունիստական կուսակցության մա-
նիֆեստը», Երևան, «Հայաստան» հրատ., 1973 թ., էջ 71:—49 :
- 242 Տե՛ս «Формы национального движения в современных государ-
ствах», С.—Петербург, 1910.—52
- 243 Տե՛ս Հովհաննես Քուճանյան. Երկերի ժողովածու, հ. 2, Երևան,
1940 թ., էջ 97:—54

0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0